

В. М. БИКОВЕЦЬ, віце-президент

(Спілка підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України, м. Київ)

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ В СИСТЕМІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 23–25

Вирішення проблем економічного і соціального розвитку будь-якої держави з перехідною економікою потребує розвитку підприємницької діяльності й насамперед малого підприємництва, яке протягом останніх десятиліть привертає увагу в усьому світі.

Загалом мале підприємництво є своєрідним універсальним інструментом участі мільйонів громадян як в економічному житті власних країн, так і в системі міжнародного поділу праці, засобом існування і стимулом до самовдосконалення. Мале підприємництво виконує такі важливі соціальні функції:

- створення додаткових робочих місць, зниження рівня безробіття, вирішення проблем бідності;
- формування середнього класу, тобто прошарку населення, який реально готовий нести відповідальність за сталий розвиток економіки, забезпечувати незворотність реформ;
- підтримання конкурентного середовища і обмеження монополізму великих підприємств;
- розвиток місцевого господарства і ринків з орієнтацією на національні інтереси;
- загальне оздоровлення економіки і суспільства загалом через виховання у підприємців господарської і ділової культури.

Мале підприємництво по суті є найдемократичнішим суспільним інститутом, який практично нічого не коштує бюджету, забезпечуючи значну частку валового внутрішнього продукту і більшість робочих місць.

В Україні необхідність розвитку малого підприємництва визнавали та декларували протягом усього етапу її становлення як незалежної держави. Разом з тим стан розвитку цього важливого сектора економіки держави все ще не можна вважати задовільним. Причину такої ситуації варто

шукати не тільки в економічній чи законодавчій площині, а й у ментальності нашого суспільства, яке й досі вагається і не може чітко та однозначно визначитись, чи потрібен Україні малий бізнес і чи можлива трансформація економіки України без розвитку цього важливого сектора.

Причин, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, багато. Основними з них є такі:

- відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;
- збільшення кількості адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);
- відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;
- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;
- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання.

Разом з тим хоча мале і середнє підприємництво в Україні й виглядає дещо "екзотично", цей сектор економіки за десять років незалежності нашої держави перетворився на реальний сектор, який перебуває в полі зору державної політики та законодавчого органу держави.

Важливим елементом у системі підтримки і розвитку малого підприємництва є рівень самоорганізації суб'єктів підприємницької діяльності (кількість громадських об'єднань підприємців, географія їх поширення і впливу, взаємодія з органами влади, іншими громадськими об'єднаннями та політичними інститутами). У цьому аспекті слушно зазначити про співпрацю підприємців у

межах численних громадських об'єднань, яких пині в Україні на різних рівнях налічується близько восьмисот. Створення подібних об'єднань — це бажання всіх учасників економічної діяльності знайти додаткову стійкість і захистити свої соціальні, політичні та корпоративні інтереси.

Об'єднані для спільного вирішення своїх повсякденних проблем, підприємці є потужною продуктивною силою, спрямованою на реалізацію конкретних завдань.

Спілки та асоціації підприємців — це насамперед реальна можливість взаємовигідної корпоративної співпраці однодумців та колег на суто прагматичних засадах. Крім того, це спільне вирішення багатьох проблем, з якими підприємець постійно перебуває сам на сам і унікальна можливість власними руками формувати сприятливі умови для підприємницької діяльності.

Якщо зусилля підприємців об'єднуються, то значно підвищиться ймовірність того, що до них прислухатимуться: і уряд, і парламент, і місцева влада. Можливостей спілок і асоціацій щодо обстоювання інтересів підприємців та підтримки їх діяльності значно більше, ніж у кожного окремо взятого підприємця. Виходячи з цього варто зазначити, що самоорганізація підприємців може істотно покращити підприємницький клімат в Україні. У цьому разі немає потреби витрачати значні державні кошти і збільшувати штат державних службовців. Достатньо зосередити зусилля на конкретних питаннях підтримки і розвитку підприємництва, на створенні оптимальної законодавчої бази та розвиненої інфраструктури малих підприємств. Разом з тим особливу увагу слід приділити проблемам формування ефективних механізмів взаємодії держави з діючими громадськими об'єднаннями підприємців і появі відносин соціального партнерства між владою та підприємництвом.

В Україні одним з найвпливовіших громадських об'єднань є Спілка підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств.

Основною метою діяльності цієї Спілки є захист законних соціальних, економічних та інших спільних інтересів своїх членів, сприяння послідовному становленню, розвитку та співробітництву малих, середніх і приватизованих підприємств, розширенню сфери їх діяльності з поступовим перетворенням на розгалужену систему, органічно пов'язану з великими підприємствами для якнайповнішого забезпечення суспільних потреб у послугах, товарах народного споживання та іншій продукції, усунення монополізму в їх виробництві.

Спілка тісно співпрацює з урядовими структурами, органами місцевої влади, неурядовими організаціями з метою створення ефективної коаліції для підтримки підприємництва, усунення правових, адміністративних, організаційних і будь-яких інших перешкод на шляху розвитку підприємництва, а відповідно і вітчизняного виробництва.

Спілка пропонує підприємцям:

- правову підтримку і захист їх економічних, професійних та соціальних інтересів;
- консультаційно-юридичну, інформаційну допомогу, аудиторське обслуговування;
- навчання і підвищення кваліфікації, проведення конгресів, конференцій, семінарів, ділових зустрічей;
- сприяння в отриманні кредитів, інвестуванні виробництва, промислової кооперації, розвитку торгової діяльності;
- встановлення прямих зв'язків між фірмами і малими підприємствами, діловими колами України та інших держав.

Стратегічним напрямком діяльності Спілки була і залишається комплексна підтримка малого та середнього бізнесу, захист законних соціальних, економічних та інших спільних інтересів підприємців і сприяння послідовному становленню, розвитку й співробітництву малих, середніх і приватизованих підприємств, розширенню сфери їх діяльності.

Процес створення громадських об'єднань підприємців в Україні останніми роками відбувався доволі активно. Спілки та асоціації створювалися з ентузіазмом, високою активністю підприємців. Але труднощі об'єктивного та суб'єктивного характеру, перший негативний досвід діяльності окремих громадських об'єднань підприємців призвели до того, що багато підприємців розчарувалися в ідеї самоорганізації і досить скептично й обережно почали ставитись до створення нових підприємницьких структур.

Разом з тим багато малих і середніх власників дедалі більше усвідомлюють, що самотужки вони не в змозі вирішувати численні проблеми, з якими стикаються, розвиваючи власний бізнес. Тільки об'єднавшись у сильну і впливову організацію (спілку, асоціацію) можна ефективно і цілеспрямовано захищати свої права та інтереси.

Останніми роками почали створюватись галузеві об'єднання підприємців, помітним став рух молодих підприємців і ділових жінок.

Якщо уважно проаналізувати основні завдання, функції й види діяльності громадських об'єднань підприємців, то можна виокремити кілька основних функцій, які вони покликані виконувати:

- захисна, тобто захист позицій підприємців, їх прав та інтересів, у тому числі й перед громадськістю. Реальність потребує захисту цінностей підприємницької діяльності, статусу підприємця. Для цього громадським об'єднанням, які, по суті, є виразниками інтересів підприємців, необхідно мати кваліфікованих юристів, доступ до сучасних засобів масової інформації та вміти ефективно використовувати їх;
- представницька, тобто вплив спілок, асоціацій підприємств та підприємців на державні механізми щодо створення правових основ розвитку підприємництва, визнання його як рушійної сили економічного прогресу;
- консультативно-освітня, методична. Підприємці (особливо малого бізнесу) повинні бути обізнані щодо правил ринкової економіки в умовах жорсткої конкуренції, вони потребують відповідних консультативних, методичних, експертних послуг.

Як приклад успішної співпраці бізнес-асоціацій можна навести створення Координаційно-експертного центру об'єднань підприємців України.

Важливим кроком на шляху розвитку самоорганізації підприємництва стало створення механізму активної участі підприємців у процесі реалізації регуляторної політики в Україні. Це стало можливим завдяки утворенню Ради об'єднань підприємців України при Урядовому комітеті економічного розвитку, що дало можливість залучати об'єднання підприємців до розробки проєктів законодавчих актів з питань підприємницької діяльності, забезпечення відкритого прийняття рішень в економічній сфері й організації зворотного зв'язку між суб'єктами підприємництва та органами виконавчої влади на засадах широкого залучення громадськості до обговорен-

ня і аналізу ефективності рішень органів виконавчої влади.

Для успішного вирішення окремих питань захисту прав та інтересів своїх членів, лобіювання важливих питань діяльності бізнесу підприємницькі об'єднання формують коаліції, тобто тимчасові об'єднання. Кожний учасник коаліції має певні канали взаємодії з владою, групи підтримки серед громадськості, зрештою, авторитетне ім'я. Об'єднання зусиль і можливостей учасників коаліції швидко дає бажаний результат.

Діяльність громадських об'єднань підприємців — це конкретна підтримка і розвиток підприємництва як в Україні загалом, так і в кожному конкретному регіоні. Дієвість такої підтримки вимірюється не тільки кількістю суб'єктів підприємництва в тому чи іншому регіоні, а й тим, якою мірою вільно і прозоро вони можуть займатися своєю діяльністю.



Література

1. *Воротіна Л. І.* Державна підтримка малого бізнесу в системі трансформаційної економіки України // Економічні реформи сьогодні. — 2000. — № 28. — С. 31–34.
2. *Кожевіна Н. Д., Ляпіна К. М., Ляпін Д. В.* Малий бізнес в Україні. — заохочення чи диктат? // Економічні реформи сьогодні. — 1998. — № 19. — С. 29–37.
3. *Ляпіна К. М., Ляпін Д. В., Бериславський С. М.* Національна програма розвитку малого підприємництва: очікування, проблеми перспективи. — К., 2001. — 158 с.
4. *Мале підприємництво України: процес розвитку / О. Бей, С. Бериславський, В. Биковець та ін.* — К., 2001. — 253 с.
5. *Мудрак Л.* Третій сектор і мале підприємництво // 100 тисяч. — 2002. — № 31–32. — С. 8.